За свим, да недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Непечатана писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 90. У Београду, 14. Августа 1865. ГОДИНА V.

Четири стотине и тридесет и шест година је како Енглези и Французи водише крвав рат да једни друге потру и униште, рат који је, вођен предводитељством славне Јованке Орлеанске, облио крвљу сву Нормандију, — а ето нам ти западни народи представише данас позорје пријатељства и слоге, које ће тешко себи равна наћи у историји. Ми мислимо на морску светковину у Шербуру која је баш сада свршена.

Ова светковина доиста и значи нешто велико.

Северо-исток и југо-исток европски, ма да има обилне снаге, ипак са средствима своје моћи није никако дорастао западу. Томе је узрок нешто у историјским а нешто у етнографским одношајима.

Енглеска је не само народ, који се политички осећа као један, него и слобода веже Британце нераскидним узима — они знају да ће слободни бити само докле могу да су велики, т. ј. док узумеју Велику Британију да сачувају уједињену.

Француска је држава снаге, држава таква генетичким јединством свог народа и његовим урођеним природним особинама. Француз је војник ма и не био никад у војсци — то нам сведочи славно време оних борба нове Француске на крају прошастог века. К томе још и образованост чини француску државу те је најјача у Европи.

Остале земље у нашој страни света немају тих стихија за моћ и снагу. Немачка стење под малим државицама, Аустрији утицај је у спољашњости природом те државе сведен на најмањи, Пруској географски положај не допушта да у свету буде фактор који решава, Русија је сувише обузета својим изваневропским земљама него да би у Европи могла играти ролу која одговара исполинској снази њезиној.

Кад би год у нашој страни света дошло до тешких заплета, свагда им је ток решавао западни утицај, а та ће рола јамачно још за дуго остати западу.

С тога је увек важно да се прати споразумевање, које влада на западу или правије говорећи међу силама, које канал ла-маншки раздваја. Је л' им споразумевање веће, то је и већа вероватност да ћемо бити у миру, опада ли ово споразумевање, онда се смањује и ова вероватност.

То се разјашњава самом суштином државе великобританске. Она је — може се рећи — на зениту своје моћи, величине, цветања и сјајности: не желе у Лондону увеличавати својих земаља, него хоће да се одрже како су. Сваки потрес или преврат може Енглеској пре нашкодити него користити, — ту се обистињавају оне речи „да се срећан боји промене.“ С тога од ово неколико година и видимо Енглеску где је неки пут и с киселим и намрштеним погледима, али опет вавек уз Француску, јер тиха опрезност једне уздржава по некад врло наглу енергију друге, или јој барем не да да се са свим осили. Пример видимо на лаској конференцији лондонској и у поступању енглеске дипломатије са ствари познатих оних шест точака. На Темзи мисле да ће у хармонији с тиилеријама много више постићи него кад су им противни. Историја дипломатије можда ће овај поступак Палмерстонов оценити са свим особито.

Истина има у Европи прилика, које се изметнути могу и не са свим мило кад се западне силе држе заједно. На многим местима у нашој страни света Енглеској је (да л' право има ил' нема — то не ћемо да разбирамо) у интересу да поступа онако, како Француској не може никад бити право ни пробитачно, па попусти ли ту Француска, онда тим не добија ништа ни она ни народи, који под таквим приликама пате. Али и опет не мање пробитачно је кад су оне заједно због тога, што прво ваља нам се надати, да ће се у Енглеској мисли и назори у том погледу променити, јер части ради енглеског народа хоћемо да узмемо да се његов интерес неће вавек сукобљавати с правдом и правичношћу, — а друго што ће се и запад што кашње тим већма осведочити, да на неким местима не може нити хоће остати овако, па по томе да је боље за времена променити што се променитм мора, него пустити да оно што треба да буде само себи силом прокрчи пут и отиде сувише далеко.

На сваки пак начин хармонија међу Енглеском и Француском, која се сад у Шербуру тако сјајно показала, ствар је врло знаменита и од велике важности за ток светских догађаја. Политичари и управитељи државни мораће се озбиљно обазрети на овај појав, ако нису ради да компас изгубе из руку. Хоће ли се пак доиста да отуда изађе период срећнога мира, то би ваљало само да западна дипломатија сједињеним силама настане да свуд у делу влада правда, па да помогне да се поправи положај ствари који не може да се држи. Пре свега пак великих би цивилизованих народа на западу достојно било, да на истоку прибаве народности и слободи тврда темеља.

Ми ћемо да се надамо, да ће просвећена политика моћних држава Енглеске и Француске поћи и овим путем, па тим начином да ће из хармоније запада произаћи свету мир и спокојство.

Али онда је светковина шербуршка догађај историјски, који ће место своје наћи у општој историји света! —

ПИТАЊЕ НАРОДНОСТИ У УГАРСКОЈ.

X.

(Свршетак.)

А промотривши овако истина мало опширно али строго на историјском темељу положај Срба с ону страну Саве према угарској држави у опште и према Мађарима на по се, две су нам се ствари показале као такве које се оспорити не могу, а на име:

1) да су Срби од старине заузимали у угарској земљи положај, који и припада народу храбром и честитом, народу који је душевним својствима обилато обдарен и пун најкрепчих стихија за живот; и

2) да је непријатељска политика поцепала стихије, на којима екзистенција Угарској почива, а то средствима, која с поља изгледају сјајна и глатка а у унутрашњости својој сурова су и поразна.

Али по несрећи с благом се круне св. Стевана, као и у опште с најсветијим интересима југоистока европског, који је чини нам се позван да мисију хришћанства и цивилизације врши на далеком истоку, не слаже ни мало што оно прво стоји као *ствар која је била* а ово друго као таква *која и данас траје*. Много више по свему би требало да ствар стоји обратно, а да то доиста скорим па и у самом делу буде, за то ваља својски да се постарају народи велике угарске народне заједнице, — јест, то је њима најсветији аманет прошлих нараштаја и треба да га што скорије изврше.

А то би се у толико лакше могло учинити, што само ваља оставити се неких залудних ствари.

Па шта имају Мађари да учине?

Да одбаце систему, за коју оцеви њини нису знали, и проклели би је да су данас живи. Ту опасну систему, која као жеравица опече свакога који је дирне, нису направили Мађари, — она им је октроисана, а у неколико и силом наметнута. Махијавелизам, који смишљаше да ослаби стихије све кад се међу собом сукобљавају, а донекле је и постигао те оне доиста ослабише, — тај махијавелизам показан је очевидно, нити га је могућно не познавати па по томе ни мислити није да се и даље држи. Најватренији Мађари морају се осведочити, да се њиној надмоћности само због тога ишло од горе на руку, да се после могу лакше погазити и они сами. Јер зар може когод на дотичном месту посумњати, да се у Мађаре не може дирнути кад су у братској слози и јединству са Словенима своје земље и с њима се држе чврсто?

Па ту је место, да покажемо какво је и на што оно страховање, које политичну децу или слабе главе обузима те да оправдају положај, који Мађари у потоње доба заузимаше према својим словенским суграђанима.

Кад би се Словени у угарској земљи оснажили, ту не само племенити народ мађарски има залоге да ће се сачувати неповређен, него је и у опште то једино средство да се мађарство развије. Равноправном Словенину, који ужива угарску слободу, претега је у земљи самој: Словенин не иде никад за осовином државне величине, но увек само за грађанском слободом. Кад постајаху словенске државе, словенска су племена волела да буду мала а слободна него велика а да се не смеју мањи; знамо какве је тешке борбе имао дом Руриков док је саставио руско царство — ни једно племе словенско не хћаше ни по што да слободу своју напусти па да постане силно. Ова основна црта у Словена, која ће великих стечевина прибавити свету, у угарској се земљи одомаћила — где сам слободан, ту ми је домовина, — и та основна је црта направила Угарску тамошњим Словенима драгом отаџбином, за коју су већ толико крви пролили. *Угарска нема ничега да се боји ни од панславизма ни од пангерманизма* — докле своје словенске синове буде сматрала као чеда а не као пасторчад. Словенска љубав к слободи увек ће бити бедем, о који ће се разбити и осујетити све Угарској непријатељске тежње. Док угарски Словени могу да су словенски Угри, круна је св. Стевана изван свake погибије. Ко то не увиђа, тај нит је политик нит историк нити психолог. Ко познаје Словенина, не ће никад у њему наћи погибије Мађару, тај се никад бојати не ће да ће се Угарска пословенити. Колико год Словени сами по себи нису кадри да иду за пропагандистичним тежњама, толико не могу ни слободу своју да жртвују за љубав какова невештаствена идеала. Шта је управо панславизам, то добро знају изображени Словени, и тешко да ће и кад пристати узањ.

Али баш због тога, што се Словени у опште морају клонити панславизма, чини нам се да је политички потребно, да се угарски Словени, а поименце Срби оставе несигурног терена привилегија па са свом снагом да иду на то да постану државни грађани угарски. Као што су им оцеви били синови угарске земље, тако треба и они да буду, па да се слобода утврди у њиној отаџбини и сопствена будућност њина сачува од самовољства туђег. Од како се Срби љуљаше на бедемима привилегија, вавек су морали горке чаше да испијају; весло им је

среће њине истиснуто из руку — те су вучени путем њиној срећи, њиној будућности, и народном животу њином противним. Несрећне привилегије направиле су их слепим оруђем, оне их као у ланце окиваше и у историјску несвест бацаше. Доста је било те грозне игре — Срби хоће опет да се сами прихвате своје среће па да је са срећом осталих нарола у великој земљи угарској скопчају за свагда. Привилегије су биле стихија немоћи, — на страну дакле с њима — право човечанско, грађанско право — то нека је од сад сила, која ће заклањати Србе угарске.

Одношаји дакле, у којима ће у напредак Мађари и Срби међу собом стојати, нека су равних према равнима, једнаких према једнакима, а у томе и лежи сва будућност народној заједници на југоистоку Европе. По томе и Мађарима и Србима у дужности је да приону да се што је пре могућно уреди и законом определи овај одношај једнакости па да постане дело. Опасност је велика кад би се с том дужношћу оклевало или кад се она не би познавала, а у интересу је свију народа да се опасност ова одврати. С чистим политичним разумом, с озбиљном вољом и с поштеним срцем за цело ће и послужити срећа да се овај задатак изврши. Нека би Бог то дао! —

СТРАНЕ НОВОСТИ.

Данас већ извесно знамо какав је садржај погодби, коју су Аустрија и Пруска 2. ов. мес. за Шлезвиг-Холштајн закључиле међу собом у Гастајну. У свему има у њој 11 чланака. Права, која обе силе имају на војводства, географски су подељена, т. ј. Пруска, као што смо у последњим листовима и јавили, узела је Шлезвиг а Аустрија Холштајн, и свака ће своју власт вршити ту за себе. Обе ће заједнички предложити немачком савезу да се оснује савезна флота и за њу да се узме килско пристаниште. Дотле ће оно бити за аустријске и пруске убојне лађе, а команду ће и полицију у њему имати Пруска у својим рукама, којој је уједно дато и да подигне нужна утврђења, па и на самој холштајнског обали, којима ће се улазак забранити, и друго што треба да установи за морску силу, као што ће и своју војску сместити у Килу да пристаниште чува. Савезној ће се скупштини предложити да Рендсбург прогласи за савезни град, а дотле ће у том граду бити на посади војска и аустријска и пруска, којој ће се команда мењати сваке године 20. Августа. Пруска влада добија два војничка друма за Холштајн, један из Либека у Кил а други из Хамбурга у Рендсбург. Она ће располагати телеграфом, који ће Кил и Рендсбург скопчавати, а такође и правом да пруска поштанска кола могу с њеним чиновницима ићи по обема овим линијама кроз Холштајн. Војводства ће се узети у царинску заједницу; ако Пруска хоће, може се о томе одмах радити, Аустрија је готова у смотрењу Холштајна. Пруска може куд хоће кроз холштајнску земљу градити канал да источно море скопча са северним; тим послом управљаће она сама па и чувати канал, а променити се у овој ствари може штогод само тако, ако она саизволи. Провозне се царине забрањују, а за пловидбу једнаку ће таксу плаћати лађе свију застава. Аустрији ће се платити новчана накнада у $2^1/_2$ мил. данских талира, за коју суму уступа Пруској своја права на Лауенабрг, где сва власт прелази са свим на Пруску. Лауенбург, који је велик само 19 четвероуглих миља, не плаћа ратних трошкова. Пруска војска одлази из Холштајна а аустријска из Шлезвига. Што се по овој погодби има даље наредити, а на име да се у војводствима распусти досадашња заједничка земаљска влада и укине заједничка команда, то ће све учињено бити најдаље до 3. Септ.

Ово је та погодба, око које се договори толико времена повлачише. Као што и с пруске и с аустријске стране изјављују, она је учињена искључиво за то, да се прекину тегобе, на које се једнако наилазило при вршењу заједничке власти, а што се тиче коначког уређења ствари, ту су још при староме. До сад им не изађе за руком да с договорима отиду и само дотле, да определе основу, по којој би се радило даље да се ствар коначно уреди. Камен им је спотицања у томе ко да се постави на престо. Аустрија не признаје великоме херцегу Олденбуршком веће право него што га има херцег Августенбуршки, а Пруска опет не престаје противити се Августенбурговићу. Те тако и поред погодбе ове ствар је полабских војводства још у неизвесности. Једно је пак извесно, да је погодбом овом Пруска највише у добитку, јер је постигла све, што је хтела, и сад у даној прилици може да постане фактички господар у свој земљи. Што је Аустрија за сад толико попустила Пруској, из тога закључују разни листови да она хоће да промени немачку политику своју. То изреком каже и један бечки дописник „*Алг. Цтг.*“-а. „О положају — вели — Аустрије према немачком питању чују се врло занимљиве речи. Очевидно иду на то, да ствари удесе тако, како ће одговарати старом, ако наравно по данашњем времену и преиначеном немачком царству. Наследне земље аустријске узимају као уд немачке федерације, а Угарску искључују отуда са свим. План је велик и иде далеко, али околности, које владају, забрањују да се о њему сад говори.“ А како стоји с овим питањем немачким, у коме ће, као што дописник „*Алг. Цтг.*“-а представља, Аустрији да се промени политика? Ту нам врло лепо одговара „*Италија*“. „Немачко је — вели — питање прави одсенак питања италијанског. Пруска је немачки Пијемонт, а мали немачки владаоци данас стоје онако исто како су италијански владаоци стајали пре 1859; до њих ће стајати хоће ли проћи као и италијански после 1859. Сумњати није ни најмање, да Прска иде у Немачкој [illegible] том политиком, којом је некад ишао Пијемонт у Италији. Не шкоди ништа што је Бизмарк у унутрашњости са свим реакционаран, јер ни Карло Алберто није у почетку био либералан. Али ни сумњати није да ће Пруска успети, као што је успела и Италија.“

Неки су бечки листови, као што и прекјуче приметисмо, узели изводити да ће случај тај, што је Аустрија право своје на Лауенбург уступила Пруској за новчану накнаду, моћи да се узме за повод па да Аустрија такав пазор учини и на другој страни. „*Ген. К-ција*“ примећава да је таково што са свим неосновано. „Лауенбург није никад сједињен био са скупном монархијом, па и не могаше имати никакве вредности ни за интересе њене ни за обрану њезину. Кад су већ државоправни одношаји Лауенбурга различити од оних Шлезвиг-Холштајна, па ни с тима не могу се подударити, у толико мање може се заједничко господарство, које је по једнаком праву и по једнакој власти добивено с Пруском, како му драго сравнити с којом земљом царства, ком целину чувати и одржати прва је дужност свакој аустријској влади као и свима народима у монархији.“

Мађарске листове понајвише занима питање: хоће ли се опет завести жупанијске власти. По владиним круговима то су за сада ради да обиђу, па због тога барон се Етвеш у своме „*Полит. Хетилапу*“ изражава овако: „Задовољство оно, с којим је у целој земљи примљено што је угарска дворска канцеларија опет постављена у свој стари положај, поверење оно, с којим је народ поздравио поступак нове владе, и потпора, коју она ужива са свих страна, не проистичу из тога, што се народ осећа задовољан у садашњем стању па жели да у томе остане, него је то последица уверењу, да се законитост може завести опет само законодавством, и по томе да ми морамо потпомагати владу докле год иде за тим, да се што скорије законитим путем састане сабор, ма да не знамо како она мисли о другим питањима, или и ма да предвиђамо да се у истима не ћемо с њом слагати. У овом положају ствари, којим се и разјашњава како различите партаје стоје према садашњој влади, није ништа промењено оним што је она закључила у смотрењу жупанија. Можемо узети да је то, што кажу да је закључила да још не заводи на ново жупанијске власти, мало сувише опрезно, могли бисмо казати и да је погрешка, али никако не можемо ту наћи узрока да владу не потпомажемо у ономе што је нужно па да законодавство што пре започне радити те да се тако час пре наврше намере нашег монарха и најтоплије жеље народне. А даље ићи потпомажући садашњу владу не можемо док не знамо какав јој је програм.“ „*Хон*“ је противан да се садашњи велики жупани, који су постављени под бирократском системом, пусте на сабор. „Садашњи — вели — велики жупани налик су на оне, које устав признаје, само по имену. Ова новонаправљена служба заступа међу тим фак-

---

НАГРАЂЕНО ПОЖРТВОВАЊЕ.

(Продужење.)

III. КРВАВА СВАДБА.

У селу Сопоту у скромној кућици живео је неки чича Пантелија. Ту су му и његови дедови преживели свој век. Може бити да из његове породице ни један није толико преживео невоље и јада. Као старац од 60 година био је сведок свију скоро крвавих судара с Турцима под Карађорђем. Устанак за слободу распламтио је старачку крв његову па је волео да је проспе на разбојишту за слободу, но да дочека смрт на постељи у кући својој. Све што је имао најрођеније изгубио је — и своја два сина повео је био са собом против својих крвника, и кад је чуо да су оба пала на варваринском разбојишту, и оно мало вреле крви што је још по старачким жилама протицало — следило се, па као немоћан и оборен горким жалостима прибегао је у наручја својим снајама, па тако је проводио чемеран живот опкољен самим несрећним успоменама!... Па да ли је судбина још тако немилостива према немоћном шесетогодишњем старцу? — Да ли је чича Пантелија од јако срећан био? — Код његове куће као да је неко весеље — па је чича Пантелија јамачно срећан, — може бити да се помирио са злом судбом!... Пред његовом кућом виде се чили коњи окићени цвећем а око куће поседале читаве гомиле сељана. И заиста било је весеље. Чича Пантелија удавао је своју поћерку, па су сватови дошли да је воде. А ако би хтео ко слушати разговор што га два средовечна човека воде, чуо би како један рече:

— Ала је срећан тај Милоје! Оваку девојку као што је Милица Бог и душа несам у животу видео. Рекао би човек да су је виле одојиле — тако је лепа! Кад иде чини ти се као да бисер броји, лака је на ходу кано иста голубица, — па онда онај стас, оне очи, оно лице, говор, она смерност, она вредноћа, она љупкост, — све то кад човек види, мора да се чуди како ју је Бог украсио!...

— А Бога ми ни Милоју нема се шта забавити — предузе онај други. Он истина није имућан, али погледај га каки је. Изгледа као прави јунак. Поштен је — па шта ћеш више? — Где је поштење и здравље — а при том још вредноћа, ту ће Бог благословити раденике!...

— Збиља Славко је л' теби за чудо што чича Пантелија овако заволи Милицу? — Као што каже нашао ју је без игде икога, па из жалости за својима што их изгуби, узео је да с њоме разагне тешке успомене које толико потресају измучену старчеву душу!...

— За што брате да ми је чудо! Све је то божја воља!... Но нешто ми све чудно се по глави врзе! Ту неки дан рекоше да је Милицу просио Петар Паунов, па што му је не даде чича Пантелија? —

— Па зар се не сећаш каку му је срамоту нанео Паун, кад оно изнесе на његову кућу да није поштена!... Мој брате, није то мала срамота била, па право има што није своју поћерку хтео дати за Паунова сина. Истина је — Петар је волео Милицу и то се знало по свему селу, али отац му је крив што она иде за Милоја. Но збиља њега некуд нестаде од јутрос — јамачно жао му је па не може да гледа очима где му се Милица води!...

У овај мах зачу се глас да се полази, и тако не чусмо ништа више од разговора. —

Младу су већ извели. А који ће да вам каже како је лепа та невеста Милица? — Који би тако дрзак био да вам исприча за ту лепоту Миличину? — Да вам кажем да је нежнија од грлице, опет ништа не би знали како је нежна

тички са свим нову стихију, на име плаћену бирократију, којој не можемо отворити дворану великаша. . . Великаши не могу међу се пустити велике жупане који су то само по имену. Ту спадају аристократи по роду и достојанству. Кадгод ће се, а по свој прилици још и под другим правним именом узети ту нове стихије, али никад бирократија, која на рачун своје плате апсорбује у лицу своме целу жупанију, јер то би било очито противословље и највећа лудост.“

Новији извештаји почињу нам откривати од куда је постао онај метеж, који се 3. ов. м. догодио у Букурешту. „*Вандерер*“ вели да је метеж на силу изазван. „Где је год дошло до сукоба, свуда су се нашли неколики људи с револверима па позиваше народ да се диже, грдише и ружише војску па и опалише неколико пута на њу, а нестало их је одмах чим се бој замету, па на другом месту радише то исто. Светина се озбиљно супротивила само онде, где је знајући да ништа није крива била од војске нападнута пуцњавом и бајонетима. И поуздано се може казати, да вођи претеране либералне партаје, на име браћа Голеско, властелин Братијано и новинар Розетија, не само нису умешани у овај метеж, него шта више одвраћали су народ да се не противи, па опет зато одмах су у почетку метежа сви позатворани. Исто тако и то, што је тај исти дан, као што приватни гласови казују, таких метежа било и по неким провинцијалним варошима, као и што је буни намењени лист један („Блајотул“, „Звоно“), који се називаше органом избавитеља отаџбине, стигао из Швајцарске у Букурешт баш о метежу, — то све показује да је ту одавно систематички спремљено изазивање. Све ово узимајући може се поуздано казати, да је метеж изазвала властољубива партаја, која би хтела да заузме место садашњег министарства.“ Поводом листа оног „Звона“, што се спомиње у овом извештају „*Вандерерову*“, министар је унутрашњих дела 5. ов. мес. издао прокламацију, којој је — као што „*Ген. К-ција*“ тумачи — смисао тај, да је метеж изазван од стране Аустрије или барем њом потпомаган био. Та прокламација овако гласи: „Аустријска пошта поплави данас престолницу новинама у куверти, које се зову „Звоно“. Тај се лист издаје у Швајцарској на румунском језику, и на једној страни има напис: „у Краљеву“, а на другој: „излази сваке недеље по свима варошима у Румунији.“ Чланци, који се у првом листу налазе, тако су бунтовни и тако позивају на буну и преврат, да ни сенке нема сумњи да су та раздраживања у свези с метежом, који је влада имала 3. ов. мес. да удуши. Преступна коварства шуњају се по мраку. Грађани, који варош своју љубе, нека буду на опрезу и разумеју то. Влада ће своју дужност учинити, али сад јој више него икад треба памет и патриотска помоћ од правих Румуна. Влада не сумња да ће се тај лист одбацити с огорчењем и презирањем. Нека вам он служи за опомену и на поуку.“ Франкфуртска „*Европа*“ доказује да су метежници имали у намери да заузму варошку кућу, па да прогласе да је кнез Куза лишен владе и да узапте сва његова добра. Ноћу између 5 и 6. ов. мес. двојица су покушавали да у Букурешту запале државну барутану, али обојицу је убила стража, која је у прикрајку стајала сакривена.

По Русији у разним областима почели су се опет догађати страшни пожари. „*Инвалид*“ криви сад изреком револуционарну партају пољску да су од ње та честа зла. Устезао се то казати док није добио доказе да се на њих позове. Ти су докази разложени у званичном извештају. „Ово се догађа са свим онако као и после год. 1831. Поред страшне пустоши, којој су руске вароши сад изложене, не смемо више да ћутимо, јер за казивање своје имамо доказе у рукама.“ За овим се наводе неколики судски испити, из којих се види да су људи пољске народности подметали ватру. Али у једно „*Инвалид*“ признаје, да је у многим пожарима можда и случајно било да су црвењаци од пољске револуционарне партаје могли таква злочинства почини, и да је без сумње ту умешана и чета руских револуционара, тако наречена „млада Русија“.

Руски велики кнез Константин оставио је Шведску и сад је у Данској. 10. ов. м. по подне са својим је сином приспео у царинарницу код Копенхагена па одатле отишао краљу у двор Бернстроф, где ће — како кажу — пробавити око осам дана. Од како је био у Шведској, почели су се проносити гласови да за случај каквога европског рата хоће да се склопи алијанција међу скандинавским краљевствима и руским царством, које као да ће да наговести и чланак један у званичним штокхолмским новинама о тамошњој походи великога кнеза. „Дани, које је високи гост краљевог дома провео у краљевској породици и шведској престолници, у живом су — вели „*Пост-Тиднинг*“ — спомену и по свој прилици обема ће земљама принети плода. Премда суседи — јер море не раздваја — оне су до сад по готову само непријатности делиле које су с тим скопчане. Тога ради време би било да потраже и коју пробитачност, на коју их положај у многом погледу потискује. Кад би се ближе међу собом здружиле, то би се ово дало постићи, а ми добар знак томе налазимо у походи великога кнеза. Народ са старинском слободом, који ту слободу своју уме да брани, не може у осталом и поред свију традиција изгубити из вида, да у братском или саветодавном односају стоји према оном монарху, који је милионе робова ослободио и неуморно се под тешким околностима труди да им слободу и благостање рашири и умножи.“

Французи почињу већ и политичку вредност да црпу из морске светковине, о којој смо напред говорили. Нису се залуду састајале флоте енглеска и француска ни морнари и једне и друге стране рукували; слога њихова треба да се покаже и с ону страну океана, те да Американце, који се покрећу против Мехике, држи у шкрипцу. „*Журнал де деба*“ пребацује „*ј-сту*“ врло значајно, што говорећи о могућој борби међу сједињеним државама и Француском признаје истина како је Француска снажна, али смотрено избегава казати да ће и Енглеска у тој борби бити умешана. Нешто је — примећава „*Фатерланд*“ — доиста чудесно пријатељство међу тим западним силама!

„*Џорнале ди Рома*“ доказује да се влада римска не ће остављати начела, по којима је до сад поступала. Што је наређено да се узму нови војници, то је само за то, да се попуне празнине, које су постале што се отпуштају војници којима је служба истекла и што их има који су болешљиви. А „*Италија*“ се занима тиме шта ће у Риму бити концем 1869 године. Дотле ће се држати скупштина свију католичких владика. Папина је влада купила од херцега моденског оружје и топове, који припадају моденској војсци, која је за пређашњега рата побегла у Аустрију. Тај је корпус имао 4000 људи.

У Атини је министар унутрашњих дела дао оставку па га је одменио Комундуро. Мавракордат је умрио.

По Шпанији једнако се којегде појављују метежи. Тако је ових дана било немира у Улдекани (у Каталонији) и немирници викали су да се диже буна у смису карлистичном, но ред је опет брзо повраћен. „*Епока*“ јавља да ће цар и царица француска походити Шпанију, на име кад буду у Бјарицу доћи ће на један дан у Зарауц, а после ће у Бјарицу походити њих краљица шпањолска са својим мужом.

У Енглеској су одустали да ове године иду да потраже жицу телеграфску у атланском мору па да је даље продуже; предложено им је да спреме другу жицу па је до године Маја месеца на ново наместе, а дотле да се оставе тражити стару.

По гласовима из Новог Јорка од 31. пр. м. президент је Џонсон, над се у кабинету разговараху којом ће политиком поступати при новом уређивању јужних држава, рекао да ће остати при својој политици макар да му се противе. До сад је отпуштено седем стотина хиљада војника, а задржано је три стотине хиљада. Републиканска заједница у Мену иште да се Црнцима да право гласа и под тим ће условом пристати да се јужне државе узму опет у савез, а уз то и да се одмах суди Џеферсону Девису. Уашингтонска је влада дознала да је гусарица „Шенандоа“ узела у Мелбурну (енглеском насељу у Новом Селанду) 1200 тона угљена. Сада том лађом управља један Енглез, који је био официр у енглеској марини, па је оставио команду на енглеској лађи и отишао да служи на реченој гусарици „Шенандои“. Ово ће бити нов повод за распру с Енглеском.

ДА ЛИ САДАШЊЕМ СТАЊУ ТРЕБАЈУ НОВЕ НАУКЕ?

(Свршетак.)

Са свим је познато, да ће се утицај друштвене науке у потпуноме њеном развитку по-

---

та млада вереница; да вам кажем да јој зора сија на челу, може бити да бисте ми после рекли да је несам никад ни видео; кад бих вас уверавао да је ноћ с месечном од њене косе створена, ви бисте ме окривили што сам тако мало казао о тој свионој коси Миличиној; а кад бих вам исповедио да јој је стас слика божанства, онда бисте ме осудили да сам клеветник! С тога волим да ћутим, а кад је сами видите — онда ћете ми приповедати како је лепа та млада вереница Милица.

Па да ли је срећна Милица као што је лепа?

Већ су коњици појахали коње и муштулукција узео је пут к Белосавцима, а седи чича Пантелија пољубио и последњи пут своју поћерку у њено бело девојачко чело, а Милица из благодарности за толику милост росила је своје стидом зажарено лице бистрим сузама. Ох, колико је осећања, колико успомена исказано у овим топлим сузама!. . .

Сунце још мало па ће показати подне. Одавно је нестало оног јутрењег ветрића што човека крепи, место њега настала је жарка припека, и да по који облачак не заклони свет од зрака сунчаних — чини ти се све би погорело, тако је велика припека била. Али та припека уједно је и знак био да ће на скоро настати време — и заиста облаци који су се растркани витлали по ваздуху, сад се почеше нагло састајати, а са севера као да изгледа да ту не ће бити само мала промена у ваздуху, отуда се црни густи облаци ваљаше са свом брзином и који би на ту страну погледао на мах би опазио да ће отуда доћи олуја. Тако и би! Није прошло ни четврт часа, а већ се зачу из даљине потмуло тутање стогодишњих растова, и ово тутњање мало по мало прелажаше у све јаснијуо писку, док најпосле и око нас охоли растови и остала гора не поче се клањати силном беснилу ветра!...

Сватови кад видеше како им природа прети не смедоше да се даду на пут — они смислише да остану док не прође природна страхота. —

Усред највећег беснила буре, у сред хујања и кршења страховитих растова, који подлегоше сили надмоћне природе те се скрхаше низа стране и провале, наста у кући чича-Пангелијној јаук и вриска, а по просторији око куће, и по забранима, који су близу до куће били, могао си видети како бедни сељани што дођоше да буду сведоци брачног савеза Милоја и Милице, — како безобзирце беже у густе шуме и провале, а урлање ветра скривало је шуштање лишћа испод ногу сељана што се разбегаваше. — Кућа чича-Пантелијна била је опкољена једном гомилом коњаника — а у тој гомили видео се и један млад сељанин. Па да не буде то она гомила коњаника што јутрос одјезди из Рипња пут Сопота, да не буде то међу њима онај издајник, што јутрос бејаше на дивану код Мехмеда? — То је она иста гомила безбожних Турака — то је онај исти издајник!. . .

Заповедник ових зверова што кућу опколеше заповеди издајнику да му покаже девојку, коју му је препоручио старешина да је чува, а осталима даде знак да врше дужност. И на мах сви скочише с коња па оставивши двојицу да држе коње, улетеше као помамни у кућу кукавног старца, па све што им се даде живо у руке повезаше. Милоје већ је био узео у обрану своју вереницу, и први који му се приближио платио је главом. Пушка је пукла и — и један је крвник испустио своју паклену душу. На глас пушке утрчао је у собу Алија с издајником, а да је који тога кукавицу пазио, видео би како се трже натраг кад угледа Милоја, који је своју вереницу једном руком око паса обавио, а десном замахнуо јатаганом! — Али Милица је била у

казати особито јак у двома одношајима: излажући резултате испитивања и изводећи закључења из целог реда испитивања, она ће бити наука строго опитна. Изван сумње је, да ће она показати својим сродним наукама могућност, да усвоје себи сравњавни метод. То би им много к развитку принело. Априорички и хипотетички методи, којих се већина њих држе, имају неоспорна достојанства; но кад се употребљују засебице, без контроле точнијих метода, остају у погрешкама, које падају у очи: обично воде к предузетим резултатима а не изузимљу могућност, да се једној истинитој претпоставци противставља друга. С тога многе друштвене и све философијске науке представљају тако много противуречивих система, које не доводе до извесних резултата, нити их баш обећавају у будућности. Само ако усвоје себи точне методе, могу се надати, да ће мало по мало разјаснити хаос мишљења и појмова. — У осталоме можемо се надати, да ће социјалогија ускорити реформу у самом садржају понеке од тих наука. Без сваке сумње, у колико људи буду јасније понимали састав друштва и услове за живот већине, у толико брже измениће се њихови садашњи појмови. Може се врло лако догодити, да ће правилно и потанко успоређивање начина живљења, наклоности, појмова, изображених и неизображених, богатих и сиромашних, раденах и привилегованих разреда по различитим пределима успети да измени многе обичне погледе на породична преимућства, народна својства, урођене појмове, различите економске појаве и т. д. У сваком случају, изменили се ти погледи или се утврдили, они могу да се обистине опширним успоређењем, при коме ће се угледати сав остатак основних факта. Кад је статистика за кратко време успела да наметне свету нека друштвена и наравствена питања, око којих се одлучно мишљење бадава трудило више од половине века да их реши, онда ће друштвена наука за цело још успешније радити у том истом смислу: при једнаким методима она ће заузети не само количину појава, но ће их заузети потпуније, многостручније.

Ваљало би написати врло много листова, ако би хтели побројити све користи, што би нам донела социјалогија. Но њих је у стању да оцени свак, ко промотри значај две наведене претпоставке. Осим тога ваљало би им додати неколике сагласности, које се дотичу тако рећи економских знања. Огромна количина социјалогичкога материјала расејана је у појединим књигама, чланцима мање научнога а више чисто литерарнога садржаја. За развитак знања они не приметно приносе своју корист у том виду. Но докле се не сакупе у једно цело, неће са свим служити за изучење и откривање историје о општим законима. Њихови делови падају у разне науке, где се употребљавају за поткрепљење каквих било одлучних положаја, који често потиру један другог; но још више пропадају без икаква следства. Колико много испусних умова троше своју снагу у писању приповедака и романа. Без сумње многи од њих има врло важан општи значај за човечанство. Но сматрајући предмет с точке економскога гледишта, и нехотице упитаћеш: треба ли да се радује друштво, које има довољно необраћене земље а жељно је хлеба, кад се најбољи раденици занимају произвођењем шећерних колача? Огромна маса испитивне снаге, што сад измишљавањем својим увесељава беспослене људе, могла би послужити друштвену науку да објасни питања, која су важна за све човечанство. — Тако исто очевидно је, какву би огромну количину труда сачувала ова наука потањим нараштајима.

Мислим, да није нужно говорити даље о општем човечанском значају и користи друштвене науке. Тешко да би на ту науку нападао свестан и изображен човек. Но главно је питање у томе, како да се створи та наука? На сваки начин огромном послу треба скупно потпомагање врло великог броја лица. У сваком пределу и у сваком месту у пределу треба нам много раденика и разних специјалних познавања. По томе најновија мисао о оснивању учених друштва, скупова, и о непрестаном узајамном саопштавању идеја, може се највише применити на образовање друштвене науке.

Ја потпуно разумем да би било и приличније и боље, ако би се покретање те мисли распростирало добрим социјалним списима, па ма и помесно. Али по несрећи добре мисли врло често долазе људма, који немају никакве снаге да их остваре. Ето због чега се обраћам младоме нараштају и показујем му најбољи исход умнога непотизма и саопштавања једне идеје другом... Олакшати људма њихова потоња страдања, треба да нам буде највећа наслада, но олакшати умно и научно, у исто доба је и највећа брига.

Што до сад није створена друштвена наука, то је само због тога, што пређашњи нараштаји нису потпуно познавали солидарност, која везује цело човечанство, нису потпуно појимали да се човечанско биће управља по извесним законима. Садашњи нараштаји развили су се до таквога понимања, на чему имају да захвале маси прикупљених знања, и по томе они могу да створе ту науку. **Н. С.**

несвести... Кад Милоје угледа Петра, очи му синуше, па у тешкој борби с презрењем грмну нањ:

— Је си л' ти довео ове изелице? — Издајниче — оди приђи па ми отми Милицу, и замахне нањ јатаганом.

Петар је стајао као укочен — чини ти се није ни дисао.

Алија као разјарена звер гледао је то све за неко време, па се онда окрену Петру с питањем:

— Је л' то та девојка за коју смо дошли? — И показа руком на бесвесну Милицу.

Петар ништа није проговорио, но само главом даде знак да је то она.

На знак овај налети се Алија с чудном смелошћу на Милоја, који га дочека јатаганом, али му рука клону од тешког удара сабље — и испусти јатаган. У мало је остало па да му на двоје пресече руку, но срећом одбрани се јатаганом.

— Овамо! продере се најстарији крвник, и одмах улетеше три џелата и навале да вежу Милоја. Може бити да би га и убили да поред њега није била Милица. Он се јуначки бранио, али је морао подлећи надмоћној сили, — и они га везаше. Милица је непрестано била у несвести, па није ни видела шта се око ње збива, али кад се мало расвести па виде ону мртву лешину пред собом и свог вереника везана па још у крви, врисну па опет паде у несвест! Најстарији џелат даде знак да се Милица на поље изнесе — и она мало оживе на чистом зраку. — (Свршиће се.)

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

У следству нове погодбе међу Аустријом и Пруском ствари ће се у полабским војводствима сад са свим друкчије уредити, на име земаљска ће се влада у свему преобразити. Глас о овој погодби није у војводствима добро примљен, — тамо су чисто као потучени. Херцег Авустенбуршки још је у Килу, и ма да види да му нема изгледа да ће добити престо, ипак не ће драговољно да отиде. Но као што њему нема изгледа, тако су слаби изгледи и великоме херцегу Олденбуршком, ма да овај пристаје на фебруарска захтевања пруска, — онога не ће Пруска а овога неће Аустрија; те тако ће још потећи Лабом воде док се ова дерна шлезвигхолштајнска ствар коначно уреди. Велики херцег Олденбуршки 11. је ов. м. дошао у Берлин. Лауенбург ће до који дан са свим придружен бити Пруској. Краљ пруски је 11. ов. м. у сахат по подне с министром Бизмарком и ађутантом Мантајфелом приспео у Минхен, ту преноћио и сутра дан отишао у Хохешвангау, где се славио рођени дан баварског краља; одатле је после имао отићи у Баден-Баден, где ће се, као што „*Н. Фр. Цтг.*“ чује, данас или сутра састати с царом француским, који ће ту доћи враћајући се из Арененберга у Швајцарској. Што напред по „*Алг. Цтг.*“ - у поменусмо да да ће се Аустрији да промени немачка политика, то потврђује и бечки дописник „*Н Пр. Цтг.*“ - а. „Немачка се — вели — политика Аустрији са свим изменила; немачко ће питање бити решено поред све вике и противности, јер су немачке велике силе сложне.“ У Букурешту је све на миру; но 10. ов. м., као што казују телеграми бечких листова, разносили су се гласови да ће скорим бити нових немира и то врло озбиљних, па због тога — како кажу — Аустрија скупља војску на граници. Розетија, Братијано, Бранло и Голеско отпуштени су из затвора, јер нема никаквих доказа да су били помешани у онај метеж од 3. ов. м. По томе оно је све истина, што по „*Вандереру*“ напред јависмо о њима, па ће тако бити и с осталим стварима. Из Галаца је прешла колера у Ибраилу али је слаба. Италијански принц Амадеј Савојски вратио се из Лисабоне 10. ов. м. кући, и то — како кажу — незадовољан што папин нунције није хтео примити краља Виктора Еманујила да буде крштени кум инфанту португалском, а он је дошао био да заступи краља свог оца. Због тога је међу народом у Лисабони завладала раздраженост против нунција и владине слабости Француска је оклопничка ескадра 12. ов. м. имала отићи из Шербура па се сјединити с флотом у Бресту, а с њом ће 16. ов. м. отпловити у Плимаут где ће стићи 17-га. Плимаут је само 360 километара далеко од Бреста. Млади херцег Лајхтенбершки хоће да остави поданство руско па опет да постане Француз, као што му је и дед био, и тога ради је писао херецегу Монтебелу а такође и у Париз. Он је — како кажу — имао неке неприлике, па је био и кажњен.

Курс. # ц. 5 фр. 16 н., сребро $7\frac{1}{4}\%$.

ОГЛАСИ.

Потписана дајем од Митрова дана под кирију моју кућу на Врачару спрам војничке болнице. У њој има сала, две собе и сарачана с предсобјем, мутвак одвојен и опет башка соба и кујна, шпајз, штала и башта.

У Београду, 6. Августа 1865.

(3—3) **ЦАЈА ПЕТРОВИЋКА.**

ДОБРА СИРЋЕТА, особито за туршију, може се добити у парној илици по 26 пара ока, у бурадима од 10 и 12 акова с буретом по 36 пара ока, а у тројкама од добре грађе с потпуних 120 ока с буретом за 120 гр. (4—6)

Wegen Abreise von Belgrad ist bei dem Unterzeichneten zu verkaufen:

ein Pressburger Flügel von Mahagoniholz für 40 #,

eine Garnitur Möbeln für 18 #,

ausserdem eine Wäschrolle, viele Möbeln, Haus-, Küchen- und Gartengeräthe, Bücher, Musikalien, Porcellan- und Glassachen, Bilder in Rahmen etc.

Diese Sachen werden von Montag 16. (28.) d. M. an zu festen Preisen gegen baare Bezahlung im Pfarrhause der evangelischen Gemeinde und der Rest am Montag den 23. Aug. (4. Sept.) auf der Therasia licitando verkauft.

Belgrad, 12. (24.) August 1865.

DANIEL von KŒLLN,
Evangelischer Pastor.

Због одласка из Београда има код потписаног на продају:

један пожунски клавир од махагонског дрвета за 40 # цес.,

једна гарнитура собњег намештаја за 18 # цес.,

осим тога роља за перио, многи собњи намештај, кућне, кухињске и баштенске ствари, књиге, музикалије, порцеланске и стаклене ствари, ликови у оквирима и т. д.

Ове ће се ствари од понедељника 16. (28.) ов. м. продавати по твр до ј цени за готове новце у пуној кући јеванђелске општине, а што заостане у понедељник 23. Авг. (4. Септ.) на тержњама на лицитацији.

У Београду, 12. Августа 1865.

ДАНИЛО КЕЛН,
(1—3) јеванђелички пастор.

Издаје и уређује Милош Поповић. У државној штампарији